

Shlomo Aronson, *The Politics and Strategy of Nuclear Weapons in the Middle East: Opacity, Theory and Reality, 1960-1991*, New York: State University of New York Press, 1992, 398 s., \$ 21.95.

Udover de mange nedrustningsaftaler som synes at blive ved med at se dagens lys, så er en anden vigtig følge af den kolde krigs ophør, at der nu er en stigende bevidsthed omkring den internationale spredning af atomvåben som det mest påtrængende problem for den globale sikkerhed. Atomvåbenspredningen er imidlertid et problem, der er lige så gammelt som den kolde krigs våbenkapløb, og dens mange kerneproblemer har også i et vidt omfang været relateret til supermagterne og øst-vest konflikten.

I Shlomo Aronsons meget brede perspektiv er hverken den specifikke regionale konfliktsituation i Mellemøsten med den tilhørende atombombefristelse, eller USA og Sovjetunionens kapløb om klintel og alliancer, noget som undgår opmærksomhed. Dette er en stor bedrift, men på andre områder er bogen også en nyskabelse. For det første indskriver den sig ikke i den lange række af bøger, som blot prøver at udlede, om Israel har atomvåben, hvordan de i givet fald fik dem, og hvor mange de har. Derimod går Aronson videre og ser atomvåbene i samspil med mange andre konfliktformationer. For det andet forkaster han relevansen af de to klassiske spil-teoretiske forståelser af kernevåbens rolle for international politik. Hvor Schellings klassiske studie fra begyndelsen af tresserne nåede frem til, at risikoen for atomkrig ville stige for hver gang endnu et land blev atommagt, idet nogle af disse lande også ville være ledet af "madmen", så gik Waltz' opfattelse i den modsatte retning. Besidelsen af kernevåben og frygten for deres anvendelse ville have en socialiserende effekt på alle beslutningstagere og dermed kunne vejen til en stabil fred endda fremmes med kernevåben. Som sagt forkastes begge teorier, selv om forfatteren påstår, at de centrale beslutningstagere i Mellemøsten har været bekendt med og til en vis grad var præget af teorierne. Derfor er det en noget anstrengt argumentation, at forkastelsen af Schelling og Waltz bygges på teoriernes modsatte konklusioner, idet de hermed tænkes at ophæve hinanden!

Aronson formår dog at stille noget andet i stedet, og derfor er ovenstående ikke så invaliderende. Han kalder selv sin metode for empirisk-historisk, og dette vil i al sin enkelhed sige, at militær-strategiske beslutninger - atomare som konventionelle - hos Israel, de arabiske lande og Iran skal forstås i en social, økonomisk, kulturel og historisk sammenhæng. Dermed hører enkeltheden imidlertid op. Shlomo Aronson beskriver herefter udførligt og med en meget troværdig og åben kildeanvendelse om betydningen af, at Israel siden en gang i tresserne har været en atommagt, at de arabiske stater og Iran i varierende omfang forsøgte at gå samme vej, og hvordan supermagterne blev inddraget eller ikke lod sig inddrage i konflikterne. Det ses ofte, at forsøg på at forstå komplekse ting i deres kompleksitet fører til en ustruktureret og forvirrende fremstilling. Dette kan man kun delvis kritisere denne bog for, og i så fald er årsagen den uhyre kompakte argumentation, til hvilken der opkastes stadig nye spørgsmål og udledninger.

Shlomo Aronson, *The Politics and Strategy of Nuclear Weapons in the Middle East: Opacity, Theory and Reality, 1960-1991*, New York: State University of New York Press, 1992, 398 s., \$ 21.95.

Udover de mange nedrustningsaftaler som synes at blive ved med at se dagens lys, så er en anden vigtig følge af den kolde krigs ophør, at der nu er en stigende bevidsthed omkring den internationale spredning af atomvåben som det mest påtrængende problem for den globale sikkerhed. Atomvåbenspredningen er imidlertid et problem, der er lige så gammelt som den kolde krigs våbenkapløb, og dens mange kerneproblemer har også i et vidt omfang været relateret til supermagterne og øst-vest konflikten.

I Shlomo Aronsons meget brede perspektiv er hverken den specifikke regionale konfliktsituation i Mellemøsten med den tilhørende atombombefristelse, eller USA og Sovjetunionens kapløb om klintel og alliancer, noget som undgår opmærksomhed. Dette er en stor bedrift, men på andre områder er bogen også en nyskabelse. For det første indskrives den sig ikke i den lange række af bøger, som blot prøver at udlede, om Israel har atomvåben, hvordan de i givet fald fik dem, og hvor mange de har. Derimod går Aronson videre og ser atomvåbene i samspil med mange andre konfliktformationer. For det andet forkaster han relevansen af de to klassiske spil-teoretiske forståelser af kernevåbens rolle for international politik. Hvor Schellings klassiske studie fra begyndelsen af tresserne nåede frem til, at risikoen for atomkrig ville stige for hver gang endnu et land blev atommagt, idet nogle af disse lande også ville være ledet af "madmen", så gik Waltz' opfattelse i den modsatte retning. Besidelsen af kernevåben og frygten for deres anvendelse ville have en socialiserende effekt på alle beslutningstagere og dermed kunne vejen til en stabil fred endda fremmes med kernevåben. Som sagt forkastes begge teorier, selv om forfatteren påstår, at de centrale beslutningstagere i Mellemøsten har været bekendt med og til en vis grad var præget af teorierne. Derfor er det en noget anstrengt argumentation, at forkastelsen af Schelling og Waltz bygges på teoriernes modsatte konklusioner, idet de hermed tænkes at ophæve hinanden!

Aronson formår dog at stille noget andet i stedet, og derfor er ovenstående ikke så invaliderende. Han kalder selv sin metode for empirisk-historisk, og dette vil i al sin enkelhed sige, at militær-strategiske beslutninger - atomare som konventionelle - hos Israel, de arabiske lande og Iran skal forstås i en social, økonomisk, kulturel og historisk sammenhæng. Dermed hører enkeltheden imidlertid op. Shlomo Aronson beskriver herefter udførligt og med en meget troværdig og åben kildeanvendelse om betydningen af, at Israel siden en gang i tresserne har været en atommagt, at de arabiske stater og Iran i varierende omfang forsøgte at gå samme vej, og hvordan supermagterne blev inddraget eller ikke lod sig inddrage i konflikterne. Det ses ofte, at forsøg på at forstå komplekse ting i deres kompleksitet fører til en ustruktureret og forvirrende fremstilling. Dette kan man kun delvis kritisere denne bog for, og i så fald er årsagen den uhyre kompakte argumentation, til hvilken der opkastes stadig nye spørgsmål og udledninger.

Dette er på den anden side også bogens store charme, idet Shlomo Aronson vender og drejer forståelsen af den historiske situation så meget, at et meget nuanceret billede af regionens problemer fremstår. Der er således intet kategorisk forsvar for Israels fortsatte besiddelse af kernevåben, men omvendt er der heller ikke nogen generel afvisning af landets behov for kernevåben. Ligeledes påviser Aronson, at i een situation, Yom Kippur krigen, var krigsårsagen blandt andet et arabisk forsøg på at destruere Israels installationer til fremstilling af kernevåben, mens Israels og Ægyptens fredslutning i 1979 også i høj grad var betinget af atomvåbene.

Med en vis ironi kan man sige, at Shlomo Aronsons mange udledninger, spørgsmål, hypoteser og svar bringer ham tæt på den deduktive tilgang, som han startede med at afvise i tilfældet spilteori. Når generaliseringerne tilmed er få og konklusionerne nuancerede, så kunne man frygte for, at også de ville ophæve hinanden. Men dette er ikke tilfældet, for i bogen findes der et tilbagevendende tema, som ingen har skabt bedre forståelse for end Aronson, og det er brugen af atomvåben som en uigennemskuelig (opaque, opacity) trussel.

Hvor de fem store atommagter er erklærede atommagter, og bevidst har anvendt denne trussel-status som en implicit og til tider eksplicit trussel, så har andre lande som Israel, Indien og Pakistan aldrig erklæret sig som atommagter. I Israels tilfælde har man blot strakt sig til at sige, at man ikke ville være det første land til at introducere kernevåben i regionen. Det dobbeltbundede heri har netop udgjort Israels kernevåbenstrategi, dog med den kvalifikation, at en sådan strategi også indeholder en stor fleksibilitet, blandt andet fordi der ikke er nogen direkte trussel, der skal følges af handling for at opretholde troværdigheden.

Den første begrundelse for uigennemskuelighed blev dikteret udefra og af USA. I 1968 var Ikke-spredningstraktaten blevet formuleret, og med en erklæring fra Israel om at være atommagt ville den aldrig blive underskrevet af de andre Mellemøst-stater. Derudover har skalaen af uigennemskueligheden været bragt i anvendelse på en række andre måder af Israel selv, lige fra Ben-Gurions dage til Gulf-krigen. Hensynene har her været mangeartede og kædet sammen: ønsker om ikke at ydmyge fjenden, men dog reducere hans lyst til at føre krig om Israels eksistens; frygt for modstandernes immunitet mod atomrusler; deres støtte fra Sovjet og bosættelsespolitikken. Sidstnævnte, forholdet til palæstinenserne og de besatte områder har i det hele taget betydet meget for atomstrategien - på godt og ondt. Mens nogle israelske politikere således har set atomvåbene som den sikkerhedsgaranti, der kunne føre til en varig fredslutning med Jordan og PLO, så har andre set blandingen af jødiske og arabiske befolkninger som en anden slags garanti mod et fremtidigt atomangreb fra den "islamiske bombe".

I dette øjemed er Shlomo Aronsons bog også af stor vigtighed for forståelsen af en igangværende fredsproces. Den brede tilgang gør, at det ikke blot ender i strategi det hele, men at kernevåbene kommer til at indgå i en bred forståelse for hele regionens konflikter og problemer. Med hensyn til en fredsløsning er Aronson selv optimistisk, og interessant er det, at han netop afslut-

ningsvis påpeger muligheden for en fredsløsning i forskellige faser, i stil med den netop indgåede aftale mellem Israel og PLO.

Lars van Dassen
stud. scient. pol.

Peter Munk Christiansen, *Det frie marked - den forhandlede økonomi*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1993, 192 s., kr. 210,00.

Peter Munk Christiansen har begået en bog med den iørefaldende titel *Det frie marked - den forhandlede økonomi*. Bogen undersøger, om moderne samfund kan karakteriseres som forhandlingsøkonomier, hvor markedsrelationer blandes med politiske forhandlingsrelationer. Et test af dette spørgsmål har der været behov for længe. Primært fordi teorien er ved at danne skole, og dens ophavsmænd ikke har underkastet teorien en empirisk test. Så er det kun godt, andre gør det.

Med udgangspunkt i Robert Dahls princip om "berørte interesser" fastslås det, at private virksomheders politiske adfærd er et relevant og interessant politologisk studieobjekt. Ifølge Dahls princip har alle, der rammes af bebyrdende offentlige foranstaltninger, en legitim adgang til at blive hørt og søge at påvirke de pågældende beslutninger. Da virksomhederne i stort omfang udsættes for offentlige, regulative indgreb, følger det logisk, at virksomheder er politiske aktører på linje med interesseorganisationer. Argumentet kan vanskeligt afvises. I modsat fald ville analyser af pensionister, indvandrere, arbejdsløse, hus- og bilejeres politiske adfærd også være overflødige. Med denne konstatering er der åbnet et nyt forskningsfelt - i hvert fald i dansk politologisk tradition.

Peter Munk Christiansen opstiller to kriterier, som hypotesen om forhandlingsøkonomier skal opfylde for at kunne bekræftes. For det første skal virksomheder lægge stor vægt på og have en omfattende kontakt med offentlige myndigheder. For det andet skal virksomheder aktivt forsøge at påvirke udformningen af offentlig regulering, så virksomhederne opnår og fastholder markedsfordele. Ingen af de to kriterier opfyldes. I det omfang de opfyldes, drejer det sig om et så begrænset antal virksomheder, at der ikke er grobund for at hævde, at teorien har gyldighed for hele virksomhedsniveauet. Konsekvensen er, at hypotesen om forhandlingsøkonomi må afvises.

Peter Munk Christiansen demonstrerer imidlertid én af Karl Poppers gode, gamle læresætninger: En afkræftelse er lige så værdifuld som en bekræftelse. På den ene side lægges der med afvisningen op til at formulere en mere nuanceret variant af teorien om forhandlingsøkonomi. På den anden side afdækkes en række interessante træk ved virksomhedernes politiske adfærd. Et træk er virksomhedernes kritiske holdning overfor branche- og erhvervsorganisationer. Et andet træk er, at især mindre og mellemstore virksomheder sjældent bruger